קרש עם חידה

פולין

לרגלי הרי קרפטים חי פעם איכר עני. ביתו עמד בקצה התל. וגם קשה היה לקרוא לזה בית – רק צריף קטן, חשוך וצפוף. וממול, על התל השני, עמד ביתו של האדון, בעל אחוזה עשיר, בית בן מאה חדרים, מסויד בחוץ כולו, עם תקרות גבוהות.
השדה הקטן של האיכר הוא מעשה טלאים, יותר אבנים מאשר אדמה. ואצל האדון היה שטח אדמה שלא ניתן לעקיף ביום רכיבה על סוס. נכון, האיכר לא ניסה למדוד את השטח אף פעם. וגם סוס לא היה לו, ואצל האדון היה עדר סוסים שלם. ולאיכר רק פרה עלובה אחת, וגם זו לטובה.
יום אחד רעתה הפרה בקצה השדה, הפנתה את פרצופה בעל הקרניים אל השדה של האדון, לחכה דשא על החציצה. ובדיוק באותו הזמן האדון עבר שם, רכוב על הסוס שלו. ראה את הפרה והתרגז. לא ניסה בידיו הנקיות לתפוס את הפרה אבל הרים מקל מהארץ וגירש את הפרה אל העדר שלו.
מה יכול היה לעשות האיכר? הלך אל האדון לשחרר את הפרה שלו.
"כך וכך, אדוני" אמר בקידה "הפרה שלי לא אשמה וגם אני לא אשם. היא לחכה על החציצה והחציצה לא שייכת לאף אחד."
"אם החציצה לא שייכת לאף אחד אז מחצית שלה שייכת לי" ענה האדון "והפרה שלך בדיוק במחצית שלי אכלה. סימן שמחצית הפרה היא שלי. ומאחר שאת הפרה אי-אפשר לחצות, הרי שהיא כולה שלי."
"איך זה" ניסה האיכר להתווכח "הרי החציצה של אף אחד..."
"מה אתה מקשקש שוב 'של אף אחד.. של אף אחד..." כעס האדון.
"אני אפילו עשר פעמים אחזור על אתו דבר!" קרא האיכר.
"אז אני עשר פעמים אתן לך את אותה התשובה!" צעק באדון. הוא מחא כפיים, קרא לפועלים שלו ואמר לתת לאיכר עשר מכות במקל.
האיכר חזר הביתה עם גב כואב ובלי פרה. והאישה מתאבלת:
"אוי, צרה לנו, צרה! בלי פרה נמות מרעב!"
"אין דבר, אישה, אל תדאגי. עוד אתחשבן עם האדון."
"איך לנו מסכנים להתחשבן עם האדון העשיר" נאנחת האישה.
"אלך עד המלך בעצמו. אגיש לו תלונה."
"איך תגיש תלונה. הרי אינך יודע לכתוב."
"עוד תראי!" אמר האיכר.
הוא לקח לוח עץ גדול, הקצה אותו חלק והתחיל בסכין

לחרוט את התלונה שלו.
שלושה ימים עבד. גילף את השדה של האדון ואת זה שלו, וביניהם את החציצה. את בית האדון בעל מאה החדרים ואת הצריף העלוב שלו. מובן שגילף את הפרה עם הקרניים ואת

לקשקש בלשונך ורק תכיני לי צידה לדרך."
היא אפתה לו לביבות, שמה מלח במטלית והוסיפה עוד שלושה בצלים.
"ואם תרצה לשתות" אמרה "אחרי האוכל תשתה מים

המחלוקת שלו עם האדון. ובצד חרט עשרה חריצים, סימן לעשר המכות שסבל הגב שלו.
האישה שיבחה את בעלה אבל אחר כך דאגה:
"אני את כל זה מבינה " אמרה "אבל האם המלך יבין?"
ענה לה הבעל:
"האם את חושבת, אישה, שהמלך טיפש ממך? תפסיקי

מהנחל."
האיכר נפרד מאשתו, שם את הקרש המגולף על גבו ויצא לדרך ארוכה, להביא את תלונתו לפני המלך.
הוא הלך בשבילים צרים ובדרכים רחבות. הלך יום, יומיים וביום השלישי נכנס ליער גדול. לא ראה נפש חיה ביער, רק ציפורים וקולות שונים שמע.

הולך.. הולך.. ופתאום נשמעו תקיעות קרנות הציידים, נביחות כלבים. אחר כך גם צעדי הסוסים, מתקרבים ומתקרבים.. ונביחת הכלבים מתרחקת. הוא יצא על קרחת יער ומולו ראה רוכב: מעיל קצר על גבו, כובע עם נוצה, נעליים צהובות עם דרבנות, וצמוד לאוכף – רובה צייד.
"ברוך השם" בירך אותו האיכר.
"לעולמים!" ענה הרוכב "לאן דרכך, אדם? איזה דבר מוזר הנך סוחב על גבך?"
"אני הולך אל המלך. מביא אליו תלונה."
"על מי אתה רוצה להתלונן?"
"על האדון. הנה, הביט אישי הטוב."
האיכר הוריד את התלונה על הארץ. הרוכב ירד מהסוס והסתכל. והאיכר מוביל אצבע על הקרש ומסביר.
"כן" אומר הרוכב "הבנתי הכל. אבל מדוע פרה אחת חתוכה לשתיים והשלישית שוב שלמה?"
"אך" התרגז האיכר "חשבתי שאתה יותר חכם. אינך מבין? אלה לא שלוש פרות, אלא רק פרה אחת. הפרה שלי. הנה היא. האדון אמר שכאילו הפרה שייכת לו. כך גם מגולף. ראה בעצמך, אדם טוב. האם יתכן שטות כזו? כנראה גם האדון בעצמו כך הבין. כי הוא גירש לא חצי פרה אלא פרה שלמה, עם זנב, עם פרסות אחוריות, עם עטין שהשקה את אשתי ואותי. הנה הוא מוביל אותה בקרניים."
"אז כך! שא את התלונה שלך אל המלך" אמר הרוכב "ולי כבר זמן להמשיך! אצטרף לאחרים. שרק השועל לא יתחמק לנו!"
"שתצליח בציד" איחל לו האיכר.
"שגם אתה תצליח!!" אמר הרוכב וסיבב את הסוס.
האיכר המשיך בדרכו ובסוף הגיע לטירתו של המלך. לפני השער עמדו שומרים עם גרזנים מבריקים וחניתות ארוכות. לפני האיכר הצטלבו שתי חניתות, שני גרזנים.
"לאן אתה הולך, כפרי?"
"מביא תלונה למלך שלי" ענה האיכר.
באותו רגע הופיע מישהו, כנראה הממונה. בכל חזק ציווה: "לתת לעבור לזה עם הקרש!"
הובילו את האיכר בפרוזדורים ומעברים והביאו לאולם גדול. ואיזה יופי באולם זה! אלף נרות ומאה לפידים. הכל מזהב, הכל מבריק. ובגדים של אנשי החצר נוצצים ממש, מסנוורים. האיכר עצם את עיניו לרגע. אחר כך פתח את העיניים וראה את המלך.
המלך יושב על כסא מכוסה ברקמת זהב. על ראשו כתר זהב, מעיל לבן עם בטנה מעורות סמורים מגיע עד הרצפה. מלך של ממש. איש לא ישתווה עמו.
האיכר ירד על ברכיים, התלונה מעץ דפקה בלוחות שיש של הרצפה. נרעדו השרים שעמדו לצדדי כס המלכות. והמלך שאל בנועם:
"מה הבאת, אחי, להוד מלכותי?"
"הנה, הוד מלכותך, הבאתי תלונה."
"טוב, תציג לנו את תלונתך."

האיכר הוריד את הקרש מגבו ושם על הרצפה.
"הנה" אומר "כאן מוסבר כל העלבון שלי."
"כן, כן" אמר המלך והתרומם מהכסא כדי לבדוק טוב יותר את התלונה.
ממש לפני אפו של האיכר צלצל דבר מה. הוא הביט וראה: פלא לא פלא, מוזר לא מוזר, זוג נעליים צהובות עם דרבנות.
"אהא!" חשב האיכר "את הנעליים האלה ראיתי כבר היום."
והמלך אמר:
"נו, אדונים השרים, תראו לי את התבונה שלכם. פתרו את החידה הכפרית. נתחיל בך, שר האוכל הטעים."
יצא קדימה איש קטן ומעוגל, על רגליים קצרות. הוא נראה כאילו חבית בירה על תמיכות קצרות. על הצוואר השמן שרשרת, ועל השרשרת התנדנד כף זהב וסכין כסף. הוא הסתכל על הקרש והניף ידיים.
"הו, הוד מלכותך! איזו תלונה זו? זו בקשה להודו. יביט-נא המלך בעצמו. כאן, בפינה מגולף כיסן. במה הוא ממולא – לא ניתן לראות. ובפינה הזו עוגה גדולה פרוסה למאה חתיכות. והמבקש עוד מצהיר שהוא יכול להכין עשר מנות מפרה אחת. כאן בצד עשרה חריצים. והוא רוצה להיות טבח במטבח מלכותי. אבל איך לו, לבחור פשוט, להתחרות עם טבח המלך. הטבח שלנו מכין מנות כאלה שלא מרגישים כלל כשאוכלים אותן. לא חמוץ, לא מלוח ולא מתוק. וזה אולי מתאים להיות לעוזר שוטף הכלים..."
האיכר מרוב פליאה פתח את פיו. איך אפשר כך להפוך את הדברים!
המלך מחייך ונותן סימן לאיכר שישתוק.
"מובן, אצל שר האוכל הטעים רק אוכל בראשו!" קרא שר שני.
"טוב" אמר המלך "נשמע אתך, שר הציד המוצלח."

שר הציד המוצלח הניע את שפמו הישר והארוך כמו חנית וניגש לקרש. זרק רק מבט אחד וקרא:
"הוד מלכותו, צווה מיד לתקוע בקרן, להוציא את הכלבים! דרקון בעל קרניים מסתובב בממלכה שלנו. ולא אחד פשוט, אלא כזה שאם חותכים אותו לשניים, החצאים שלו

מתחברים מיד. עשרה איש הוא כבר אכל, בית גדול שבר למאה חתיכות. צריך למהר לפני שהדרקון יגרום נזקים גדולים יותר. זה יהיה ציד מלכותי אמיתי!"
והשר המשופם הרים לפיו את קרן הציידים, שממנה לא נפרד אפילו כששכב לישון.
האיכר נבהל "עוד איזשהו דרקון המציאו! אם יגרשו אותו לאזור שלנו, הוא ידרוס את השדה שלי עד לשיבולת האחרונה."
והמלך רק צוחק.
"חכה, אל תמהר" אומר לשר הציד המוצלח "אולי עוד מי מהנבונים שלי יוציא דעה חכמה למלך שלו?"
"הנבונים, הוד מלכותך, שתקו עד עכשיו" אמר שר אחד גבוה ודק כמו מוט.
האיכר הסתכל עליו והופתע – האם כך הוא נולד? ארוך כמעט עד התקרה, מעיל שחור עם שרוולים רחבים ורקום בסימנים לבנים כלשהם, על הראש כובע מחודד מקושט בכוכבים זהובים.
"אילו הגיע לגן שלי" חשב האיכר "כל העורבים היו בורחים!"
והשר הרזה תקע את עיניו בקרש, הסתכל, הסתכל ואחר כך הרים ידיים לשמיים.
"הו כבוד מלכותך! רצון השמיים הוביל את ידיו של האיש התמים הזה. לא, לא, אין כאן טעות. הכוכבים מאירים, אך משמעותם היא נבואות שחורות. עשרה לילות – אלה עשרה החריצים. ומי יבין? אני שואל אתך, הוד מלכותך מי יבין?"
"עד כה לא הרגשתי כל הגיון במילים שלך!" הפסיק אותו המלך.
"איפה הדרקון? איזה מטעמים?" המשיך השר "שלושה סימני מעגל המזלות. זה מה שנראה כאן. מזל טלה, מזל גדי, מזל שור מנבאים צרות איומות. אך, הוד מלכותו, אני לא סתם שר נבואות טובות. צריך להפוך את הקרש לצד שני והכל יתרחש להפך. מחכה לך הצלחה, מלכי! יבולים גדולים פי מאה מהזריעה! רווחה! עשר שנים בלי מלחמות!"
"איזה גדי? איזה שור?" צווח שר האוכל הטעים "אלה רק פרות, הוד מלכותו!"
"לא פרות אלא דרקון!" צעק המשופם.
"לא פרות, לא דרקון, אלא כוכבים!"
והשרים כמעט והתחילו להיאבק זה בזה.
"תירגעו, אדונים!" קרא להם המלך "תרימו את הקרש ואני אראה בעצמי מה נאמר שם."
שלושת השרים, המשופם, זה של אוכל טעים וזה של נבואות טובות, לקחו את קצה הקרש והעמידו אותו לפני המלך.
המלך הביט על התלונה הכפרית, בהתחלה החמיר פנים, אחר כל חייך ובסוף אמר:
"הרי כאן מצוייר כל הסיפור. כל אחד מכם, אדונים השרים, קרא את שלו, אבל לא את מה שכתוב כאן. עכשיו תשמעו אותי. האיש הטוב הזה חי בצריף קטן בקצה השדה שלו. הנה השדה וכאן הצריף. ומולו חי אדון עשיר, בבית עם מאה

חדרים. האם אמרתי נכון?" שאל המלך את האיכר.
"כן, כן, הוד מלכותו" נע האיכר בראשו.
"והפרה שלך נותנת חלב הרבה?"
"כמה שנאכיל אותה" ענה האיכר.
"ברור. בחציצה צומח דשא טוב. הרי בגלל החציצה נוצר הריב עם השכן?"
"בגללה, בגללה."
"ואמרת שהוא לקח אצלך את הפרה?"
"כפי שאמרת. לקח. ועוד נתן לי עשר מכות כתוספת."
"אני רואה, רואה" אמר המלך "הנה עשרה החריצים. הם לא רק על הקרש אלא על גבך עוד צורבים."
"בהתחלה צרבו, הוד מלכותך, עכשיו רק מדגדגים."
המלך צחק.
"ואנו, ברצוננו המלכותיים נעשה כך, שהאדון, השכן שלך, הרבה זמן ישפשף לעצמו את הישבן. לך הביתה ועד שתגיע לשם האדון הזה יקבל מאתנו צו. ובמקום פרה אחת ייתן לך עשר. גם חלק עשירי מהשדה שלו יעביר לך. מה תאמר לזה?"
"אומר שכאן עומדים רק שני אנשים נבונים – אני ואתה. וכל היתר טיפשים. תלונה פשוטה לא יכלו להבין. לשם מה אתה מחזיק אותם?"
"בעצמי אינני יודע לשם מה" ענה המלך "זה מקובל ככה אצלנו, המלכים."
האיכר השתחווה למלך, שם את תלונתו על הגב והתחיל לחזור הביתה.
הלך שמח וכשעבר ליד קרחת היער, שם איפה שפגש את הרוכב הצייד, נעצר וחשב:
"דבר אחד לא אוכל להבין. למה המלך אחרי הציד לא מחליף את הנעליים עם הדרבנות? כנראה אצלו, מסכן, כמו גם אצלי, אין זוג שני."